

1.018

Művészvilág

1899/1900 II. évf. II. kötet.

15 (1) - 12. n. bor.

1899

1900

II. évfolyam

teljes

1018
15. szám

1900. január 7.

Magyar Nemzeti Könyvtár
Névedeknapló
1018/246

Ára 40 fil.

7

128

Wander

MŰVESZ VILÁG

SZERKEZTI
RUBINAY GYÖZÖ

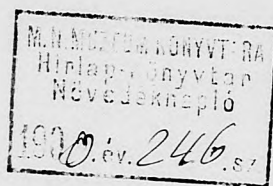
csj

==== Hornyánszky Viktor os. és kir. udv. könyvnyomdája ====

[1. sz.]

≡ MŰVÉSZVILÁG ≡

128

* A FELESÉG MINT MŰZSA * IRTA BALLANGÓ

ogy Ibsen legújabb darabja a színpadon milyen hatást fog tenni, azt nem tudom; de hogy olvasva tömérdek házi perpatvarnak lesz a szülő oka, arról kezeskedem.

Mert, ha eltekintünk a darab szimbolikus jelentőségétől, a mit különben is csak az avatottabbak vesznek észre, a veleje az, hogy a férj, a ki szobrász, művészi alkotó erejében megbénult, mert az a nő, a kit feleségül vett, őt nem értette meg, szellemileg nem tudott az ő lelkéhez fölemelkedni, röviden: mert nem volt kongeniális.

A tétel e szerint az volna, hogy csak az a feleség teheti igazán boldoggá a férjét, a ki lelki világát megismeri, szellemi életét felfogja, megérti, lelkileg maga is teljesen hozzáidomul, gondolkozásában, eszményi vágyaiban vele elválaszthatatlanul, minden kétséget, minden ellentétet kizáró feltétlenséggel összeforr; ezzel a férj alkotó erejét megkétszerezi, önbizalmát növeli, együttes munkában eszméit megtisztítja, tévedéseit menti és sikereinek egyenlő érdemű osztályosa.

Ha ez igaz, akkor a világ boldog férjeit az ujjaimon számlálhatom meg és óva intek mindenkit, hogy túlmagas célokat maga elé ne tűzzön, mert minél magasabbra száll, minél eredetibb, minél sajátosabb, minél különösebb, annál bizonyosabb, hogy magára marad.

Bocsánat, hölgyeim, ebben nincs semmi célzás arra a súlykülönbözetre, mely a férfi és a nő agyveleje között van. De ha azok közé állok is, a kik ezt a súlykülönbözetet kurtán letagadják, nem pusztíthatom ki a világból azt a tényt, hogy az emelkedettebb szárnyalású elme kiválósága éppen abból áll, hogy kivételes, páratlan, a maga nemében egyedül való. Az ilyen lélek előszeretettel lebeg magában, elérhetetlen magasságban a vásári dolgok fölött és ha észreveszi, hogy követik, nem várja be az utána törekvőt, hanem még magasabbra száll, vagy más ismeretlen tájékokra húzódik.

A kiválóság az értékéből veszít, ha másodmagával van, de értéke nem abszolút, hanem relativ, mert mindig ahhoz a körhöz viszonylik, a melyből kiemelkedett. A kiválóság tehát nem ritka, hiszen mindenütt mindenki erre törekszik. Ebből természetesen az következik, hogy a mi az alacsonyabb

kategoriában kiváló, az a magasabban közönséges lehet, de ez a lényegen nem változtat. Akármelyik rétegben a kiválóság arra törekszik, hogy a felszinen egyedül legyen, a többi pedig arra tör, hogy utolérje, esetleg elhagyja és ennek az örökös hajszának a neve: haladás.

Az egyén tehát, mely mindig külön akar lenni a többinél, nem kívánja, sőt nem is szereti, hogy maga mellett lelkileg teljesen azonos, emelkedő képességének intenzitásában parallel egyént lásson és ha az az egyén férj, akkor nem várja ezt a feleségétől sem.

De vár egyebet.

Az előre törekvés munkája egyúttal küzdelem, nem csupán a feladat nehézségeivel, hanem azokkal a törekvésekkel is, melyek útjában állanak, hogy megakaszszák, visszarántsák, legyőzzék és felülmulják.

Az egyén magára van hagyva. Érvényesülését senki sem kívánja, csak ő maga. Miután mindenki küzd, tehát ellene küzd mindenki. Sikere egyúttal kudarca másnak. Szövetségese nincs, mert erre csak sikere felének árán tehetne szert. Erejének mértékét, lelkének fegyverkészletét titkolnia kell, hadi tervét szintúgy, különben kiszolgáltatja magát számtalan ellenfelének és a versenyben letörik, mielőtt neki lódult volna.

Ebben a sivár elszigeteltségben megbecsülhetetlen az a valaki, a ki a többitől abban különbözik, hogy nem szemben áll a küzdővel, hanem mellette. A kinek nincs oka nem kívánni az ő sikerét, sőt, a ki lelkének minden szálával törekvésein csügg és diadalának úgy örül, mintha maga vívta volna ki. Erre a valakire szüksége van a küzdőnek, hogy pihenő állomásain neki megnyilatkozzék, a célt neki fentartás nélkül megmutassa, hatását rajta kipróbálja, rokonszenvéből új erőt merítsen és a ki levegye lelkéről az elhagyatottság kölcncét. — Ez a valaki a feleség.

Hivatását akkor teljesítheti, ha férje törekvéseit annyira megérti, hogy méltányolhassa. Ha magát vele azonosítja. Ha ügyét a magáévá teszi. Ha törhetetlenül hisz a férje igazában és bízik küzdelme sikerében. Ha munkáját tőle telhetőleg megkönnyíti. Ha útjából elhárítani iparkodik legalább azokat a nehézségeket, melyek keze ügyébe esnek. A kicsinyes alkalmatlanságokat, a zavaró disszonanciákat, a fel-felbukkanó csüggedést. Ez a szerep kijut minden asszony-ségén, a ki délben, tiszta ruhát — az iparos élete párján, a tatja az alkotás szakadatlan szóval küzd meg a verseny-

a ki míg az ura dolgozik, láb-munkát örömmel üdvözli és kor eszméiről, terveiről beszél. és a művésznél. Ennek viszo-világítja meg a kérdést, mely-csak nehézségeiben enyhül a kör inkább a szellem, vagy — Sokszor hallom, hogy en-művésznek a felesége a legszi-nagyon jó és nagyon rossz. szolt hozzám:

Polgár =
München

Állapodjunk meg az írónál
nya a feleséghez legjobban
nek lényege mindenütt ugyanaz,
szerint, a mint a közös érdek-
inkább az anyag körül forog.
nek, vagy amannak az írónak,
gorúbb kritikusa. — Ez lehet
Egyszer egy író felesége így

— Mit szól az én uramhoz? Azt kívánja, hogy én minden dolgát nagyszerűnek találjam. Lelkesedjem olyan dolgaiért, melyek nekem sehogy sem tetszenek. Itt van például a legújabb munkája. No úgy-e hogy rossz? Csak vallja be, hogy magának sem tetszik. Hogy egy-két ujság dicsérte, az nekem nem imponál. Nekem hála Istennek, önálló nézeteim vannak. Legjobb lesz, ha maga is leplezetlenül a szemébe mondja az igazságot, hadd lássa, hogy igazam van.

Nem árulom el, hogy mit mondtam a férjének, de magamban azt gondoltam, hogy nem kérnék az ilyen feleségből. Ez az asszony nem sokat törődik a férje dolgával. Nem hitves, a ki remeg a férjeért, hanem közönség, tehát idegen, a ki a fölényével akar tüntetni. Igaza lehet, de ezt tőle csak a férjének szabad hallania, másnak nem. Mit mondanának annak a vargának a feleségéről, a ki a piacon hangosan leszólná az ura csizmáit?

Egy másik asszonyról ezt mondták nekem:

— Micsoda naivság! Nézze csak, milyen áhítattal hallgatja a férjének minden szavát. Hogy bízik a sikerében. Hogy védelmezi. Látszik rajta, hogy már is nagy embert lát benne. Pedig!

Megengedem, hogy ennek az asszonnak nincs önálló gondolkozása (a mi nem bizonyos), de ha a kettő közül választanom kellene, én az utóbbit választanám.

Egyetlen egy bíráló van, a kinek az elfogultsága nem ellenszenves, sőt szeretetreméltó — a feleség.

Az ő elfogultsága a teljes odaadás, az az összeolvadás, melyet a legerősebb lélek sem nélkülözhet. Ha százszor tudja is, hogy az az elismerés, melyet a feleségétől élvez, szubjektív alapokon nyugszik, mégis jól esik neki, pozíciójának egyik erőssége, mint a pártvezérnek egy sereg önérdékből alakult gárdája, vagy az apostolnak a rajongó tömeg.

Bátrabb, mert érzi, hogy nincs egyedül, és nem bukhat akkorát, hogy az az egy ki ne tartson mellette.

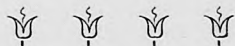
Boldog az a ritka kivétel, a kinek a felesége egyúttal kongeniális munkatársa, de nem kevésbé boldog az sem, a kinek a hitvese elvárja, hogy ő maga segítse fel magához.

Az a feleség, a ki adja az okosat és okvetetlenkedéseivel a férjének tulajdonképpen gáncsot vet, csak névleg, vagy csak félig az, annál az alakiságnál fogva, hogy elvégre törvény szerint megesküdtek.

Az ilyen asszony adja az elégedetlent, becsmérel, gúnyolódik és legfeljebb a külvilággal együtt juhászodik meg — a teljes, az eltagadhatatlan siker előtt. Csakhogy ezt a sikert éppen ő tolja mindig messzebbre, mert a mint legjobban esik tőle az elismerés, olyan bénító, olyan elkésérítő az ő részéről a meg nem értés, az összeolvadás hiánya, — a közöny.

S ha most Ön, asszonyom, a ki ezeket a sorokat olvassa, azt kérdi tőlem: mit tegyen hát, hogy férjének igazi felesége, munkájában hű részese, más szóval, hogy a múzsája legyen? Akkor ezt felelem:

Szeresse őt! Mind azt, a mit elmondtam, magában foglalja ez az egy érzés, mint a hogy ott nyugszik a nap erejében minden, a mit sugara életre kelt, ápol és nagyra növeszt. A kit szeretünk, az nekünk a legjobb, a legokosabb, a legtökéletesebb. Annak még a hibája is szép, öröme minden vágyunk, megelégedése életünk vezető elve. Ez a megértés, a teljes áthasonulás, a szerelem, mely mindent ért, mindent felmagasztal és mindent megbocsát.

❖ TALÁLKOZÁS EGY IGAZI HERCEGNŐVEL ❖

❖ IRTA BRÓDY SÁNDOR

tegnapi estét asszonyok társaságában töltöttem. Természetes, hogy nem tudtam aludni utána. A hölgyek az összes világgkérdéseket fölvetették, még pedig az érdekesebbeket. Néhányat — ananász-eper mellett — hamarjában megoldottunk, egypár már is meg volt fejtve, a nagyobbbrésze azonban megmaradt a számomra éjszakára.

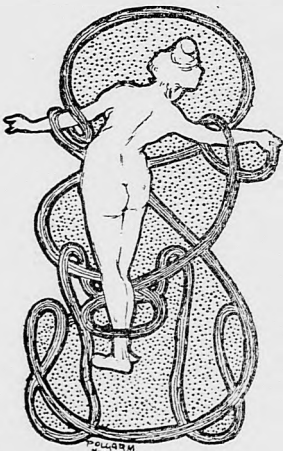
Nem is az utolsó multság: kedves változatos és vörösboros estve után, fáradtan, elszibbadva, de nagyon is ébren feküdni és nézni a nyitott ablakon át, mint várja a holdvilág a hajnalt, az egyszínű a sokszínűt, a szelíd, a tüzeset. A háztetőkön korhely verebek leskelődnek a macskákra, a melyeknek, ni-ni, ezüst-szörűk van, arany a bajuszuk és oly peckesen járkálnak, mintha meg volnának győződve arról, hogy a háztető csupán értük van, mert nekik kell rajta járniok holdfényes éjjeiken . . .

De mi közöm a szóvalan állatok pszichológiájához: a beszédes, sőt a sok beszédű emberről is alig tudok néhány biztos adatot. A férfiakat még csak megértem, de az asszonyok! Mióta élek, mindég a dolgaikat bujom és a legegyszerűbb ügyeikkel sem vagyok tisztába. Az este, igen az este is elárultam magamat és a mint nagy tudákosan peroráltam róluk s nekik, összenéztek. Az egyik le is mosolygott és — részint elnéző, részint kihívó hangon — mondá:

— Csak asszony ismerheti az asszonyt igazán, van közöttünk valami szabadkőműves jel, a mi bennünket összeköt, egymással megértet. A hercegnő és a szolgáló leány, összenéznek —: egyik. Vannak titkaink, a melyekből maguk örökre ki vannak zárva, mi külön társadalom vagyunk, külön néhány törvénnyel, hogy mik azok, meg nem mondom, keresse meg . . .

Kerese, az éjszakában, félálomban, mikor az elme a logika koldus lajtorjája helyett a legmagasabb indus hegyeken szökelve száll. Kerese a különös tekinteteket, a külön törvényeket, az elemi különbségeket, ugrom néhány évtizedet és nézem a dajkám arcát és — hopp hó, ott legyek a hol akarok — vigyél tündérfővegem: lássuk mint néz, mit csinál — az én hercegnőm. — Igen bizony, volt nekem találkozásom hercegnővel is, igaz, hogy csak egygyel, de azért most már nyugodtan meghalhatok. Nem lett a találkozásból semmi, nem Velencében volt, elébb a bécs-velencei gyorsvonaton, a melyre egy állomáson — mondjuk a hüvös Szent-Péteren — felugrottam. Rossz helyre találtam ugrani, nem első osztályú kupéba, hanem egy szalonkocsi feljáromjára. Éjjel volt, sietve robogtunk tovább, a kalauz nem is látott, különben menten lelökött volna. Magam is szerettem volna leugrani, de mintsem hogy meghaljak, inkább látszom konfidensnek, hadd ijedjen meg egy kicsinyt a hercegnő, majd megnyugtatom.

Mert hercegnő ült a szalonkocsiban nem királyi, de azért igazi, ismerem az arcképét a képes újságokból, a melyeknek az a legnagyobb bajuk, hogy nincs még több hercegasszony és kisasszony. Az enyém arcát is — a finom újságok révén — úgy ismerem már, mintha vőfély lettem volna a lako-

Polgár M.
München

Józsa Károly
Drezda

JÓ
BARÁTOK

AZ ANYÓKA

— Pan III. 3.

William Nicholson

milyen intimus. Mi férfiak, különösen ha társadalmi állás és rang dolgában oly messzi állunk egymástól, soha de soha nem váltunk ennyire bizalmas pillantásokat. Mit kérdezhetett a hercegnő — még elég szép, bár törődött udvarú — szemével? A komikus helyzetben az a komikus föltevésem támadt, hogy más egyebet nem kérhet, csak ezt: «Kövér-e az úr avagy sovány, öreg-e vagy fiatal?» Valami megnyugtató választ kaphatott, persze szó nélkül, csak a pillantás szabadkőműves jelével, talán azt, hogy sovány és fiatal. A hercegnő visszafordult, féloldalról megnézett, újra visszafordult és halkán szólt. — Csakhogy én érzem azt, a mi rám vonatkozik és nem kell hallanom, tudtam mit mondott, ezt hogy:

— Festő, felugrott, hagyjuk!

dalmán. Sőt a kis normalista fiát is több rendbeli fölvetelben láttam. Kisérete pedig — a nevelőnő és a komorna — a rendes középhercegnői környezet, majdhogy azt nem mondtam: viselet.

A fenséges asszony viszont engem sehogy sem ismert, meg is rettent egy kissé, de nem nézett reám, a nevelőnőtől kérdezte:

Ki az?

Egy úr, felugrott.

El kell távolítani!

A vészfék, megállítsam a vonatot?

No azt nem. Majd a következő állomáson...

A kis herceg igen örült a veszedelemnek, gondolta, hogy itt az aranybádogg kardjának mindjárt munkája akad és mindenáron meg akart nézni. A hercegnő azonban röviden kedvét szegte:

— Aludni, menjenek be a fülkébe aludni! A gyerek a legkisebb ellentállás nélkül elment a komornával. A hercegnő és a nevelőnő egyedül maradtak. Az utóbbi úgy ült, hogy látott, az első nem igen láthatott, de különben sem nézett volna rám. Hanem reátekintett a madmoisellere. Oh istenem, ez a nézés, milyen új, milyen idegen és

Most már biztos vagyok, hogy nem löknek le, le is mertem ülni a kocsfi folyosó ülőkéjére és egészen vidáman megpróbáltam kacérkodni a nevelőnővel. Enyhén, de mélyen nézegettem rá, ő azonban nem viszonzta. Részben szigorú állása miatt, részben azért, mert a mint a következő pillanatban megtudtam, végkép el volt foglalva. Jegyese volt egy philologus tanárnak, egy nap óta és a hercegnő éppen azt kérdezte, hogy és mint történt. Most megint oly benső, új nézéssel tekintettek egymásra, mosolyogva, kérdve, feelve egyszerre. Hangtalan s nekünk férfiaknak teljesen ismeretlen nyelv ez és a fecskék egymással való beszélgetését talán hamarabb fogjuk megismerni, mint e tekintetbeszéd szótárát. Egy-egy szótagot értek belőle mégis, tört és hiányos értelmet kiveszek, ilyesmit: «könnyen mén? Nagyon odavan? Aztán . . .»

A hercegnő kevés vártatva megint hátra tekintett. Ezek a huncut festők érdeklík az előkelő asszonyokat és a nagy haj, az ujjatlan galléros köpönyeg, vagy a bársonykabát: ér annyit előttük, mint egy aranyozott zsinórú huszár kosztüm. A selyma piktorok, ezeknek elnézik, hogy csak egyágú demokrata koronával születnek, és ösztönszerűleg figyelmesek és hálásak hozzájuk, mert érzik, hogy a leghatalmasabb király vagy bankdirektor sem tehet annyit az érdekükben — megőrzi az asszonyok szépségét néhány száz esztendőre. Ejnye, ejnye, hogy nem lettem festő, de legalább elloptam külső megjelenésüket, a viseletüket és ha Rubens föltámadna, neki se volna különb festői mantilja, mint nekem. A hercegnő nézte is, aztán szólott:

— Kalauz, hol a kalauz?

Elő kellett lépnem a homályból. Németül — már a hogy én németül tudok — elmondtam, hogy nem akartam alkalmatlankodni, bocsánatot kérek, a véletlen, a kevés percek, a következő állomásnál majd leszállok.

— Jó, jó, egy kissé megijedtünk öntől, de semmi baj, ugy-e ön tájképfestő?

— Igen, vizzel. Rendkívül mélyek a színeim. Az olaj csak az alakokhoz való . . . a tempera.

Nem restellem bevallani, hogy egy kissé meg voltam zavarodva, a helyzet nem mutatott be előnyös színben és ilyenkor a legelőkelőbb, a leggőgösebb természetűek sem elég biztosak. De mit keresem a kifogásokat, eh, az igazság az, hogy igen meghatott a hercegnővel való véletlen találkozásom. Olaszországba menet, mindjárt ilyen kaland, nagy és néhai Jacopo ne hagyj el . . .!

A hercegnő igen csinos volt, le ugyan nem ültetett. A kupéja ajtajában állottam és úgy feleltem a kérdéseire, mint egy katona.

— Ön magyar! mondá, helyesebben, állította.

— Igen, fenséges asszony.

— Magyarország szép ország! folytatá tovább.

Majd a nevelőnéhez intézve szavait hozzátette: És a művészet ott nagyon halad.

— Igen, fenséges asszony, aránylag!

— Fest ön hegyeket és tud setétben festeni?

— Helylyel-közzel fenség.

— Állva is tud, például most?

— Egy kissé bajos . . .

— Különben is későn van! — vágott közbe a

PAN IV. 1.

FALRAGASZ

Mabel Dearmer

Pan I. 5.

nevelőnő — mindjárt ott vagyunk az állomáson.

Már is ott voltunk: köszönni akartam, de nem lehetett, a hercegnő nem vett rólam tudomást, egész erejével azon igyekezett, hogy egy gieshübli vizet és egy csésze teát szerezzen. De hiába keresték a kalauzt, nem mutatkozott, a lakáj meg valószínűleg aludt valahol a második osztályon, vagy nem is volt velük? Ez egyszerű hercegnő, úgy látszik, igen egyszerű erkölcsű hercegnő.

Végre is nekem több az eszem és szereztem vizet és teát, a kocsi felhágóján átvettem a pincértől és mosolyogva magam szolgáltam föl. A hercegnő megköszönte és most megindult a küzdelem, apró pénzt kerestek, nem találtak. A nevelőnő egy százas bankót mutogatott a pincérnek, és ez csak a fejével intett, hogy «nem». Fölbátorodtam, a magam zsebéből kifizettem és egy ezüst forint borraivalót ráadtam. És ebben a pillanatban újra láttam a hercegnő egy egészen külön nőies, idegen és meglepő tekintetét. Úgy nézett rám, mint a ki azt gondolja, hogy: mit pocsékolja ez a pénzt, a pénzemet, mit ad az egy forint borraivalót...

Lehet, hogy mást gondolt, de a mint a külön egy forintra

nézett, ebben a tekintetben volt valami olyan asszonyos vonás, a mely közös a hercegnők és a szolgálóleányok között, valami olyan, a mely mielőttünk férfiak előtt meg-megvillan, de nem bírjuk megfogni, az asszonyok előtt oly természetes, hogy megmagyarázni sem tudják. A pénz kicsinyes szeretete ez, avagy egyáltalában mindenben a kicsinyesség? Nem beszélek tovább, mert tartok attól, hogy olyat mondok, a mit nem tűr az életem programja. Aztán az éjszaka nem is gondolkoztam tovább, megvártam, a míg a szelid és tüzes fényesség egymásba folyt, a míg hajnal lett, aztán szépen elaludtam.

Dél felé ébredtem föl s mindjárt arra gondoltam, hogy mért ne mondanám el egy igazi hercegnővel való találkozásomat. Egy makulányi szerelem sem volt közben, de ezt nem mindenki fogja nekem elhinni. És az egész eset valamikor némi előnyömré fog válni egy vagy más polgárasszonynál.

N. B. A hercegnő migrain-stifttel dörzsölte a homlokát, egészen rövid ujjú katonás keztyűt viselt és a következő állomáson csak az egyik forintomat adta vissza, a másíkról, a borraivalóról nem vett tudomást, bizonyára nem vette észre.

AZ OPERETTEZENE EGYIK MESTERE éppen elmúlt esztendő utolsó napján húnyta le örökre szemeit. *Millöcker Károly*, Szilveszter napján halt meg a Bécs melletti Badenben. A bécsi operette nagy és fényes korszakának utolsó képviselője tűnt el vele. A hajdanában oly dalos Ausztria berkeiben mind mélyebbé lesz a csend és az ágak egyre hullanak, melyeken az ének termett. Alig hantolták el *Strauszt* és ugyanabban az esztendőben elvesztik *Millöckert*. Vége a híres négyesnek. Suppé, Strausz, *Millöcker*, *Zeller*! Strausz, Suppé és *Millöcker* volt ragyogó triasza a dicsőségteljes bécsi operettenek, a mely a hetvenes és nyolcvanas években diadallal járta be a világot. Úgyszólván mindennap egy-egy új melodia termett. Zengett a császárváros. Strausz a keringőkkel árasztotta el az utcákat, Szuppé szentimentális és pikáns dalai hangzottak ki minden ablakból, a suszterinasok a még akkoriban igen eleven népénekes kupléit fütyülték, a katonazenekarok pedig az ő pompás indulóit harsogtatták. És akkoriban tűnt fel *Millöcker*, *Theater an der Wien* egyszerű karmestere. Néhány kisebb sikere után egy operettel állt elő, a mely meggyőzte a bécsieket arról, hogy ismét támadt egy új emberük, a kiért lelkesedhetnek. A «Koldusdeák» dallamai csakhamar bejárták a világot. Északra és délre, a hol az operetteszínház luxusát még nem ismerték, a bársonyzubonyos, olasz kintornások vitték el. Röviddel azután jött a *Gasparone*, a *Szegény Jonathán*, végül *Burokban született*. Ezzel az utolsó és már gyenge művel, 1892-ben megszűnt *Millöcker* termelése. Pedig az 1842-ben született zeneszerző akkor még csak 50 éves volt. És most 7 évvel azután, tehát 57 éves korában már meg is halt. Dalai hamar tűntek el, ma már csak fonnyadt irányoknak tekintti azokat a zenetörténelem. Persze, a kor ízlésétől elmaradtak. De segítségére voltak saját koruk kedélyének kifejezésében és a kik abban a korban éltek és éreztek, nem is fogják elfelejteni, feltéve, hogy jó, igazi *bécsiek* voltak.

NEM, DOTTOR BÁCI! * ÍRTA KABOS EDE

Az utolsó napokban kissé érzékenyebb voltam. A kis gyermekem felébredt az álmából és az arca sirásra torzult, de sírni nem tudott: mintha elveszett volna a hangja. Csak valami csunya, rekedt hörgése hallatszott és a kerek kis kacsójával kapalózott keservesen. Az én legjobb barátom, a doktor, a ki mindig legjobbkor érkezik hozzám, most is idejében állított be és már kezében is tartotta a kanalat, hogy leszorítsa a gyermek nyelvét és belenézzen a torkába.

— Nem, doktor báci, nem — hörgött a gyermek és lázas szeméből véghetetlen gyűlölség lángolt.

A doktor mégis csak leszorította a nyelvét és addig kínozza az én gyönyörűségemet, míg a drága ajkak közül egyszerre valami vastag habarcs ömlött ki. Nekem körülbelül pattanásig dagadtak az ereim, az asszony is verejtékesen figyelte a doktort s ekkor egy édes, vékony hang szólalt meg:

— Töszönöm doktor báci, hogy tivette ljonkának a bubust.

Én nagyon kellemetlen cinikus legény vagyok és meglehetősen régen sírtam, de ebben a pillanatban átfutott rajtam valami és a feleségem nem is értett meg mindjárt, mikor átöleltem a doktort és szinte énekelve mondtam:

— Jaj, barátom, milyen gazdag vagyok.

... Azóta az én kis ljonkám meggyógyult és a régi gyönyörűségével keresi fel a fiókokban éppen azokat a szerszámokat, a melyek neki nem valók. Az ollót, késeket és mindentéle hajtűket úgy szedi magához, mintha orvosi rendeletre minden félórán kötelessége volna ilyen gyilkos szereket magához vennie. Ha meg akarom csókolni, már megint egy csomó gátat kell elhordanom, mert bizonyos, hogy legalább is valami hegyes szerszám van a fogai közt. (A nyelvén kívül, a mely már eléggé hegyes szerszám.) Egy szóval: ő már elfelejtette, hogy beteg is volt s már megint olyan pajkos, rossz és enivaló, mint annakelőtte.

De én még mindig tele vagyok annak a percnak érzékenységgel. És igazában meg se tudom magamnak vallani, hogy minek az emléke hat meg jobban: hogy olyan beteg volt, vagy hogy a nagy gyűlölsége egyszerre elenyészett és olyan édesen köszönte meg a doktornak, a miért kierőszakolta belőle a torkára gyülemllett habarcsot? Hiszen szeretem, veszedelmesen is szerettem mindig ezt a kis haszontalant és nagyon kellemetlenül szoktam megemlékezni az isteni hatalomról, ha éppen az én gyönyörűségemre nehezedik; de abban a pillanatban, a mikor jóformán vége volt a veszedelemnek, mégis az hatott meg jobban, hogy az ilyen két esztendő apróság milyen okosan tud a gyűlölségből a szeretetbe átsapni. Töszönöm doktor báci! De hát mi sugta ennek a gyermeknek, hogy a gyűlölsége oktalan volt és inkább a hála, a szeretet illik hozzá? Csakugyan lakoznék az ilyen gye-

reklékben valami, a mi többet ér a mi kiművelt, megpróbált, agyontapasztalt eszünkénél? És nem is kellett gondolkoznia, csak úgy kiszökött belőle a hála, a szeretet — mint a ládából a rugóra járó mumus.

Tele vagyok érzékenységgel. Magamhoz ölelem azt a két esztendő édes apróságát és úgy érzem, mintha az istenséget ölelném magamhoz. És a homályban, holott csak a kis gyermekem szeme világít a lelkembe, régi emlékek rajzanak körül. Édes apámat látom, a hogy a vállára emel és úgy gyönyörködik bennem, mint én most a magam gyermekében. A két kezem beleragad fekete hajába, az ajkam odatapad a szakállához és ő mormol bár: én megértem, hogy most azt mondja, mennyire szeret. Csak éppen a szavakat nem találja hozzá és mivelhogy nem szeretné sokáig keresni, hát egyszerűen, szavak nélkül mormolja: édes, édes, szeretlek . . . Milyen értelmes voltam akkor, pedig csak a hangból kellett értenem! Az igaz, hogy a szavakat nem is értettem volna.

Még kissé fogatékos volt a szókincesem.

Később pedig milyen csudálatosan könnyen megértettem egy hangot, egy mozdulatot — és nem is került megerőltetésembe.

Most pedig . . .

Az ember elveszti az első fogait és az első isteneit. Az édes-ségek és a keserűségek, a mikbe bele kell kóstolnia, lassankint megfosztják e kincseitől. És járnia kell azután hamis fogakkal és hamis istenekkel. Hiába keresem, nem találok többé az én istenemet. Ha úgy tetszik olykor, hogy szavak nélkül is megértek egy hangot, egy mozdulatot: nem hiszek már magamnak és míg az eszem döntött, több forumot kell megjárnia minden hozzám hatoló hangnak, mint a szegény embernek, míg az igazát kijárta. Mert az életúton telerakódott a lelkem kételyvel, ravaszsággal, bizalmatlansággal, hitelenséggel és ez a sok hideg lakó kiszorította belőlem az istent, a ki nem tud lakótárs lenni, hanem egyedül az égből, valamint az emberi szívekben. És most, a mikor tele vagyok érzékenységgel, érzem, hogy felnőtt emberekben nem lakik az isten és ha lakik, hát hamis isten, a ki még rosszabbá, vadabbá, erőszakosabbá teszi őket.

De ott van a kiülőzött isten mindazokban, a kikenél egyedülvaló és nem kell megosztania uralmát kételyekkel, ravaszsággal, bizalmatlansággal. Ott van azokban, a kik gyermekek voltak és gyermekek maradtak.

— Egyetlenem, kincsem, üdvösségem! Jöszte én kis aranyhaju gyermekem, hadd szoritlak a szívemre! Tebenned még ott van az isten és én már olyan régen nem öleltem az istenséget! Simulj egészen hozzám és gügyögj, fecsegj hizelkedve! Hiszen én már is hiszem, hogy az emberhez gyermeke szívébe rejtőzve ellátogat olykor az ő elűzött, elvesztett istene . . .

✽ VIRRASZTÁS ✽ IRTA GUY DE MAUPASSANT ≡

Az asszony, minden haláltusa nélkül, nyugodtan halt meg, mint olyan asszony, kinek tiszta, folt nélküli volt az élete; és most ott feküdt hátán, – bezárult szemekkel az ágyában. Nyugodtak a vonásai. Hosszú fehér haja gondosan meg volt fésülve, mintha csak tíz perccel halála előtt csinált volna toalettet. Halavány, halotti arca oly feltétlen nyugalmat, megadást árult el, hogy abból nagyon könnyen lehetett következtetni az örökké vidám anyóka vihartalan életére, békés, minden kín és lelkkufordalástól ment kimulására.

Ágyánál, meg-megcsukló zokogásban ott térdelt a fia, egy szilárd elvű tisztviselő és leánya, Margit, kit apáca-néven Euláliának hívtak. Anyja őt a legszigorúbb morálban neveltette, megerősítette hitében s a kötelességtudáshoz szoktatta. A fiából tisztviselő lett; nagyra becsülte a törvényt és kegyetlenül ostromozta a hanyagságot és pontatlanságot. A leány pedig egészen áthatva az erkölctől, embergyűlöleténél fogva, az Úr menyasszonyává esküdött.

Atyjukat nem ismerték, csak annyit tudtak, hogy szerencsétlenné tette anyjukat. A részletekről fogalmuk se volt.

Az apáca fájdmában hosszan megcsókolta a halott alácsüngő merev, viaszkezét. Igazi Krisztuskéz. A másik kéz, mely merev testének másik oldalán pihent, a halál-küzdelem közepette tapogatózva belemarkolt az ágytakaróba és a vászon még egyre ott hevert apró, hullámos ráncokban, mintegy jelképezője azoknak a mozdulatoknak, melyek megelőzik az örök mozdulatlanságot.

Halk kopogás hallatszott az ajtón. A két kisírt arc föltekintett. A lelkész volt, ki nemrég fejezte be ebédjét s csak az imént érkezett meg. Arca piros volt a sok konyaktól, mit kávéjába öntött, hogy az elmúlt, valamint a most következő éjjeli virrasztás fáradalmát kibírja.

Szomorúan nézett maga elé, ama hivatásos szomorúsággal, a mely megett a jövedelmező haláleset öröme rejtőzik. Keresztet vetett magára s állásához mért komolysággal lépett közelebb. «Édes gyermekeim», kezdé, «hadd könnyítsek rajtatok nehéz óráitokban!» De Eulália testvér hirtelen felállt és mondá: «Köszönöm, Atyám, de mindkettőnk óhajtása, egyedül virrasztani a halott mellett. Ezek az utolsó pillanatok, melyekben még láthatjuk őt és azért újra együtt szeretnénk maradni, mint egykor, mikor... mikor kicsinyek voltunk és a mi szegény... drága anyánk...» Itt elhallgatott; a fájdalom és a kitörő könnyek elfojtották hangját. — A lelkész meghajtotta magát. «A mint akarjátok, kedves fiaim» mondá kenetteljesen, letérdelt, keresztet vetett magára, imádkozott, majd újra felkelt s halk léptekkel hagyta el a szobát. «Szent asszony volt», mormogta magában.

Aztán újra magukra maradtak a gyermekek, egyedül a halottal. Egy eldugott fal órát a beállott csendet egyhangú ketyegésével szakította meg. A nyitott ablakon beszivárgott a széna és a völgyek lágy illata a kíváncsi hold fényével együtt. Csönd köröskörül; csak közbe-közbe hallatszott zümmögése az éjjeli bogárnak, mely mint valami golyó, úgy röpült be a szobába s csapongva verdeste a falat. Határtalan

békesség, hallgatag öröm környékezte a halottat. Mintha ez lelkéből fakadna s megtöltené körülötte az egész természetet.

Ekkor a tisztviselő, ki még egyre ott térdelt a halott ágya mellett, fejét a vászontakarók közé temetve, hirtelen rekedt, szivettépő hangon kiáltotta: «Óh! Anyám! Anyám! Anyám!» Az apáca görcsösen megfordult a padlón s reszketett, mint valami epileptikus beteg. «Jézus! Jézus! Óh! Anyám! Jézus!» rebegte.

Majd meg-megcsuklott a jaja, a sírás. És lassan-lassan alább hagyott a fájdalom vihara, a mely után csak csendes, simulékony sírás következett, mint tengeren a vihartalan esőzés a fergeteg után.

Hosszú szünet folyt le, míg újra felkeltek s megvizsgálták a drága halottat. És az emlékezet, tegnap még édes, ma szomorú, kínos, rég elfelejtett apróságaival szállta meg őket, minden meghitt, benső részleteivel. Visszaemlékeztek az asszony csodás életmódjára, szavaira, mosolyára, hanghordozására s most mind ez nem más, mint pusztán emlékezet. Visszaképzelték magukat az ő boldog nyugalma közé, eszükbe jutottak az asszony tipikus mondásai, kézmozdulata, melyet akkor használt, ha valami fontos mondani valója volt.

És eme visszaemlékezésben annyi szeretettel csüngtek a halotton, mint még soha életükben és kétségbeesésük mutatta, milyen drága volt nekik az az asszony, mennyire árván maradtak nélküle, milyen elhagyatva!

Támaszuk, oltalmazójuk volt. Egész fiatalságuk, boldog életüknek szebbik fele vele sírba szállt. A kötelék, mely őket az élthez kötötte, anyjuk, a test, mely szülte őket — elszakadt. Ezentul már csak árván magukra maradnak.

— Jól tudod — mondá az apáca bátyjához, milyen nagy szeretettel olvasgatta mama régi leveleit. Ott vannak mind a fiókban. Ha elolvassuk, ma éjjel újra látni fogjuk egész életét. A temetőbe vezető úton mehetnénk ezzel. Most szülőanyját, nagyszüleit is megismerhetnők, kikről eddig csak keveset hallottunk, s kiknek levelei szintén itt vannak elzárva a fiókban. Róluk olyan sokat mesélt. Hisz emlékszel?

És ezzel kivettek a fiókból egy tucat elsárgult levélsomót, melyek gondosan egymásra rakva szépen meg voltak kötve. E reliquiákat az ágyra dobták s egy csomót, ezzel a felirással: «Papa» a kezükbe vettek. Fölbontották és elolvasták.

Rozwadowski
Budapest

HUSZÁRVÁZLAT

Régi episztolák voltak, mint a minőket számosan találni a régi családi leltárakban, episztolák, melyek az utolsó század ízét árulták el. Az első ekkép szólt: «Szivem», a másik: «Kedves kis leányom», egy újabb «Édes gyermekem» és végül «Kedves leányom». És csakhamar hangosan kezdte olvasni a levelet az apáca — a saját élettörténetét, minden drága visszaemlékezését és a tisztviselő figyelmesen hallgatta, mialatt rákönyökölt az ágyra s anyjára tekintett. A halott mozdulatlanul feküdt; ő már megnyugodott.

Eulália testvér hirtelen elhallgatott. Majd mondá: «A leveleket oda kellene tenni melléje, hadd vigye magával a sírba. E levelek alkossák az ő szemfedőjét. Ebbe temessük el őt». Aztán egy másik csomag után nyult; ezen nem volt semmi felírás. Olvasni kezdett: «Imádott nő! Örülésig szeretlek s tegnap óta úgy érzem magamat, mint valami elátkozott a tisztítótűzben; ha rád gondolok, megemészt az emlékezet. Még itt érzem ajkaid ajkaimon, szemedet szememen, kebledet keblemen. Szeretlek! Szeretlek! Örültté tettél. Karjaim feléd nyulnak. Hörögve sóhajtozom s mód nélkül úz a vágy, hogy még egyszer enyémnek nevezhesselek. Egész lényem utánad kiált. Nyelvemen érzem még ajkaidnak ízét»...

A tisztviselő felkelt és kiegyenesedett. Az apáca elhallgatott. A férfi kiragadta a levelet a testvér kezéből s az aláírást kereste. A levél alatt e szavak állottak: «A te szerető Henryd». Atyjukat Renének hívták. Ő tehát nem lehetett. Erre a tisztviselő reszketve kutatta át a csomót, egy másik levelet keresett s olvasá: «Szerelmed nélkül többé nem élhetek»... Olyan mereven állt helyén, mintha érezné, hogy most benne a bíró lett az úr. Idegenül nézett a halottra.

Az apáca ágaskodva állott, mint valami márványszobor, és, mialatt szemeibe könnyei tolultak, türelmetlenül bátyjára tekintett. Ez azonban végig mérte a szobát az ablakig, itt álmodozva tekintett ki az éjszakába.

Mire hátrafordult, Eulália testvér még mindig ott állt a halott ágyánál, de már nem könyezett. Fejét lecsüggesztette.

A férfi megint közelebb lépett, izgatottan vette fel a leveleket és összevissza dobálta őket a fiókba, majd összehuzta az ágy függönyét.

És mikor a gyertyák, melyek az asztalon égtek, a pirkadó napfényben mind jobban elhalványodtak, a tisztviselő fölkelt székéről; a nélkül, hogy anyjára, kit az a férfi anyyira távol hozott a gyermekeitől, egy szánakozó tekintetet is vetett volna és halkan mondá: «Így, nővérem, most már nyugalomra térhetünk».

Fordította: Ferratus.

TANUL-
MÁNYFÓ

Kacz Bandi
Nagybánya

1951.12.14.

Reinbold
Hoberg

A LYNCH AMERIKÁBAN * IRTA ROTA SIGALP

„Azokat, a kik nem törődve a törvénnyel és a közbékél-
vel, nem várják be a bíróságok és az esküdtek ítéletét s maguk
szolgáltatnak igazságot, a lesgigorúbb büntetés fogja sújtani.
Csak ismétlhetem azt, a mit 1897 márczius 4-iki felavató beszé-
demben mondtam: A mienkéhez hasonló nagy és civilizált
államok nem engedhetik meg a lynch-bíraskodást. Nem a
móznak, de a bíróságoknak kell a törvényes büntetéseket
végrehajtaniok.»

ezek voltak az állampolgárokhoz intézett szavai Mac
Kinleynek, az Egyesült-Államok elnökének 1899
december 5-én. S az állampolgárok azzal feleltek rá,
hogy mindjárt másnap Maysville városában a legszörnyűbb módon
meglynchelték Dick Coleman négert.

Az amerikaiaknak ezen rögtönítélő bírósága ellen nem használ,
úgy látszik semmiféle rendszabály, semmiféle fenyegetés. Vannak
esztendőik, hol kétszer annyi embert végeznek ki az utcán, mint
a mennyit a bíróságok ítélnék halálra. Így például az 1884-ik
esztendőben 103 embert végeztek ki törvényes módon, míg 219
embernél maga a tömeg szolgáltatott igazságot.

S ha bármennyire is elítélendő ezen barbár s civilizált né-
pekhez nem illő szokás, mégis van benne bizonyos borzalma-
san becsületes vonás. A nép, a mely nem tudja bevárni, míg a
bíróságok a maguk hivatalos lassuságukkal intézkednek, hanem
kiragadja tömlőcéből a foglyot s maga méri reá a büntetést.
Vadul, keményen s éppen olyan kegyetlenséggel, mint a milyen
emberietlenül járt el az, ki most a körmük közé került. «A fogat
fogért, szemet szemért» — elve jut gyakran érvényesülésre az
ilyen lyncheléseknél.

Így mindjárt a fentemlített Dick Coleman eseténél. Ez a gaz
néger gazdájának, valami Lashbrook James nevű farmernak a fele-
ségét, míg ez hazuról távol volt, a legkegyetlenebbül meggyil-
kolta. Azok közé a gyilkosok közé tartozott, kik kéjelegnek
áldozatuk kínszenvedéseiben s talán ez a gyalázatos gyönyörű-
ség csábítja őket a bűn elkövetésére. Többek között, hogy
áldozatának kínjait öregbítse, cayenneborsot hintett sebeibe.

Mikor azután elfogták, egy közel ezer főből álló tömeg, az
áldozat férjének vezetése alatt, kezébe kerítette a gaz gyilkost, hurkot

dobott a nyakába s így hurcolta végig az utcákon. Azután fához kötötték, meggyújtották az összehalmozott rőzsét s így végezték ki. Már égett a máglya, mikor vitriolt és cayenneborsot hintettek a szemébe, hogy ugyanazokat a kínokat érezte, a melyeket ő maga éreztetett áldozatával.

A sheriff és emberei ugyan megtesznek ilyenkor minden lehető a lynch megakadályozására, de ki bírna az ilyen hatalmas néptömeggel, másrészt pedig titokban talán maguk se bánják, hogy a gazember rövid úton elveszi méltó büntetését.

Sőt megtörtént az az eset, hogy a bíróság szeme előtt, a bűnper tárgyalásánál vetettek a hallgatók hurkot a bűnös nyakába s így vonszolták ki a szabadba, hol azután őt, vagy helyesebben halálra hurcolt tetemét a legközelebbi fára kötötték fel. Ez volt Edward Maxwellnek az esete, a mikor is a durándi bíróság beszüntette a tárgyalást, kijelentvén, hogy az ilyfajta eljárás nagyon elítélendő és *majdnem* megsértése a bíróság tekintélyének.

Tehát csak «majdnem». Ez a szócscsa legjellemzőbb bizonyítéka a közérzületnek.

Igen érdekes esete a lynchelésnek az «in effigie lynchelés». A nép felháborodott erkölcsi érzetének és bosszúvágyának ez a legspontánabb kifejezője. Nincsen a kezükben a gazember, de azért mégis csak ki akarják valamiképp tölteni bosszújukat, s ezért szimbolizálják a kivégzést. Mikor Garfield elnököt Guiteau meggyilkolta, tömegesen végezték ki in effigie ezt az örült gazembert. New-York, Chicago Brooklyn utcáin nagy néptömeg játszott a Guiteau kivégzését. A brooklyni esetet így írja le egy akkori amerikai ujság:

«Brooklynbán, York és Prospect streets között ismét kivégezték in effigie Guiteaut. Egy szénaraktár előtt történt. A tömeg szarvasbőrt húzott egy kosárra, nagy puha kalapot tett a tetejébe, s ráakasztott egy táblát ezzel a fölírással «Guiteau». Két ember tartotta a kosarat «vállánál», tizenkét gentleman pedig megalkotta a bíróságot. Ezek azután kimondták a halálthozó szót «Guiteau guilty» (Guiteau bűnös). Akkor kötelet dobtak a kosár nyaka köré, s felhúzták egy fára száz meg száz ember jelenlétében. Estig egyre növekedett a tömeg száma és ez idő alatt csak úgy repültek a szitkolódzások az akasztott felé. Közbe-közbe kődarabokkal és botokkal vegyítve. Megakadályoztak minden közlekedést, s a rendőrség képtelen volt a dolgon segíteni.»

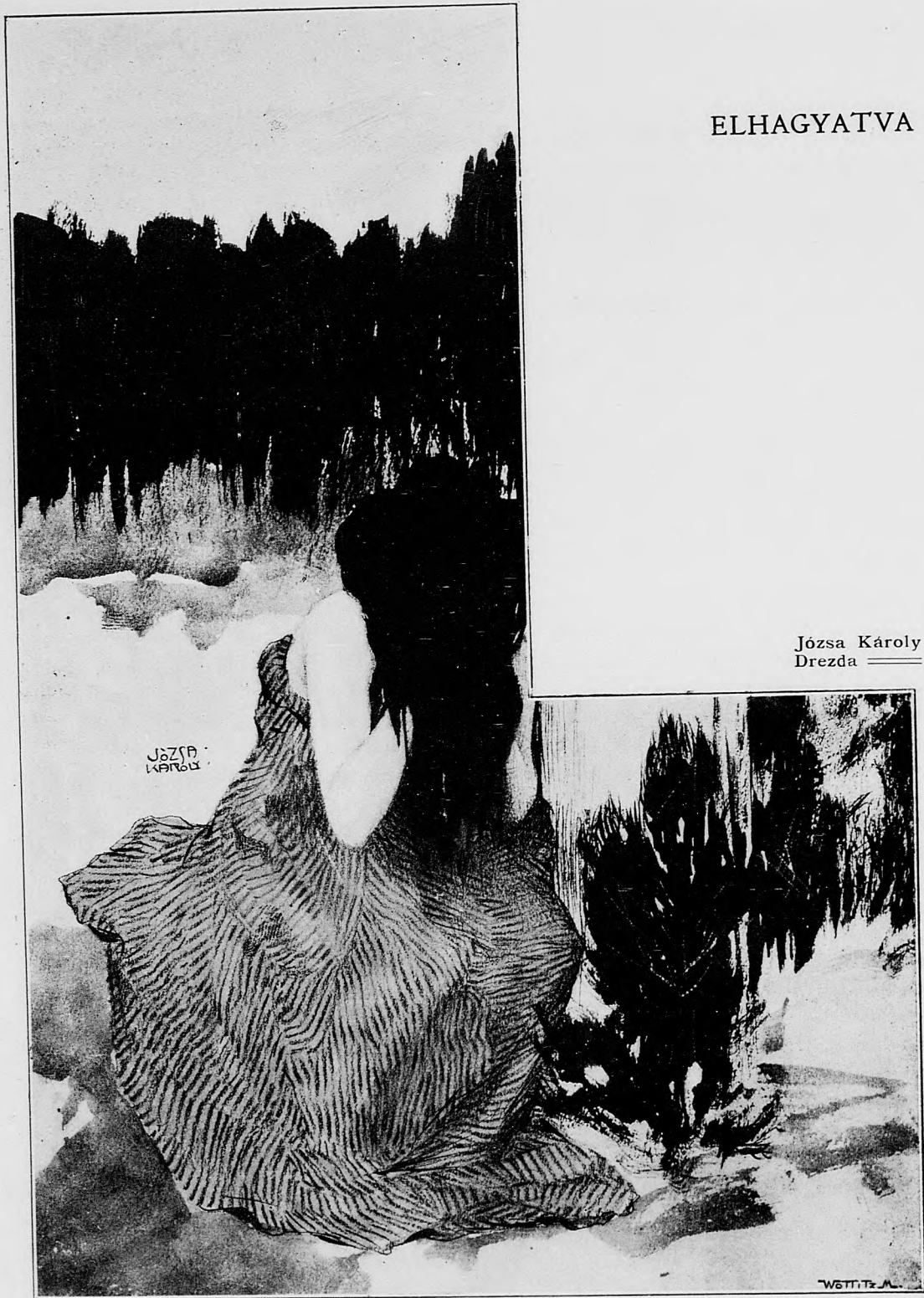
A tömeg, melyben rendszeren asszonyszemélyek is találhatók, gyakran a börtönből szedi elő a lynchelésre szántakat. Így történt Nevadában. Éjjel egy óra tájban álarcos emberek rontottak be a Court House-ba, a fogházor szobájába, s kényszerítették ezt, hogy szolgáltatssa ki nekik Richard Jennings tömlöcének kulcsát. Ez az ember hidegvérrel és minden ellenállás nélkül ölt meg néhány nap előtt egy tisztet, öreg polgárt. A fogházor kénytelen volt engedelmeskedni, mire az álarcosok kiszabadították tömlöcéből Jenningset és mindjárt ott fölakasztották a Court House erkélyére.

Az is érdekes eset, a mi Orangeburgban történt. Valami Jack Williams nevű négert, ki erőszakot követett el egy kis fehér leányon, a bíróság élethossziglani fogságra ítelt. Az ilyen esetekben ugyan a halálbüntetést szokták kimondani, de Williams tagadta bűnét, s teljes biztonsággal nem tudták azt reá bizonyítani. Így menekült volna meg a halálbüntetéstől. A nép azonban nem érte be ezzel. Fel-törte a börtönt, kihurcolta belőle a foglyot, s kivitte a városerdőbe. Itt azután addig vallatták, míg beismerte, hogy elkövette, a mivel vádolják, mire azután fölötötték a legközelebbi fára. Mellére táblát akasztottak ezzel a fölírással: «Megvédjük feleségeinket, anyáinkat, nővéreinket és leányainkat még az orangeburgi bíróság ellenkező ítélete ellenében is.»

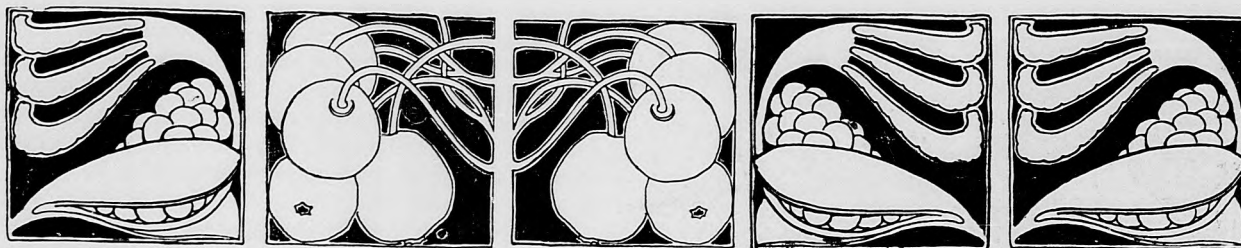

ELHAGYATVA

Józsa Károly
Drezda

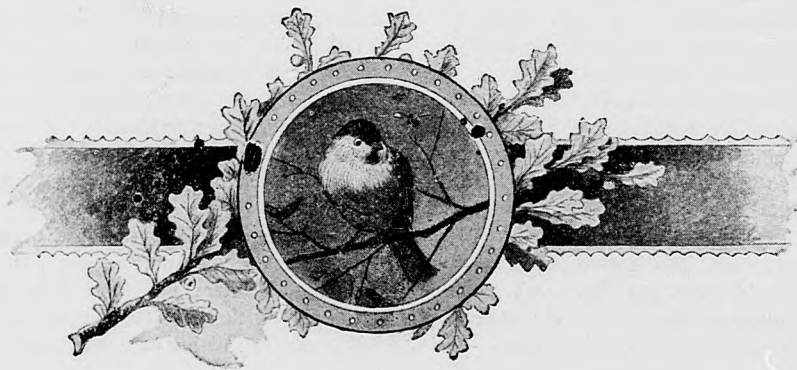

A felhozott esetek mind olyanok, melyek némileg igazolják a tömeg kegyetlenkedését. Megesik azonban igen gyakran, hogy apróbb, csekélyebb büntények, különösen pedig lopások esetén is hasonló szigorúsággal járnak el. Így Texasban, Sugar Laóban kiragadtak a börtönből egy foglyot, kiról azt gyanították, hogy James Lightfoot a neve és tagja annak a tolvajbandának, mely a minapában két lovat és egy nyeret lopott. Itt sem okoskodtak sokat, hanem néhány perc múlva már a szél lóbálta a szerencsétlen testét.

Ugyancsak Texas, Wortham nevű helységében történt, hogy a tömeg felakasztott egy négert, kit épen akkor csíptek el, mikor be akart törni egy üzletbe.

De mesesik néha az is, hogy még ilyen apró indító okuk sincsen, s inkább rakoncátlankodásból vetemednek a lynchelésre. Így Coleradoban egy csoport részeg polgár összeállott, hogy a fogház valamelyik lakóját meglynchelje. Be is törtek a börtönépületbe, a hol azonban heves ellentállásra találtak a helyettes — sheriff részéről. Ez azonban veszedelmére igyekezett kötelességét teljesíteni, miért valaki a tömegeből reá sütötte pisztolyát s ő holtan rogyott össze. Ezzel az áldozattal azután be is érték, s a tömeg széteszlott, a nélkül, hogy eredeti tervét végrehajtotta volna.

Látnivaló, hogy a lynchelés, még akkor is midőn legalább a tömeg felháborodásával menthető, a legveszedelmesebb kinövések egyike. Elfajulásában azonban még kárhoztatandóbb, s ideje már végre, hogy az Egyesült-Államok civilizációjának sikerüljön kiírtani ezt a nem mai korszakba való intézményt.

A TÉLI TÁRLAT

IRTA
RICHTER JOZSEF
II.

Mindjárt az első teremben nagy terjedelmet, feltűnést és figyelmet provokál a maga számára Jászai József, a mikor a mai világrend legnagyobb drámáját, a háborút allegorizálja. A festmény címe: *Harc után*. A tápió-bicskei ütközet katasztrófáját szimbolizálja. Azt hiszem, legalább, csak a szymbolikus kifejezés célja lebeghetett előtte, mert a módszer, a hogyan képét megfestette: lilaszín kékes párázatos levegőben, széles ecsettel, ködös homályos alakokkal inkább a mester képzeletét mint a valóságot szolgálja. De a mit Jászai József képzelt, azt a festmény szemlélői meg nem értik. Nem tudjuk azt, hogy mit akar a művész? A háború borzalmainak kegyetlensége ihlette-e meg a lelkét és alakjainak megkapó tragédiája által a humanizmust akarja-e felébreszteni? Avagy a hazafias idealizmus vértanúit szeretné-e bemutatni, a kik a szabadságért küzdöttek, ajkukon a haza nevével, mosolyogva estek el, mialatt szívükben fenség és nyugalom, fejük fölött pedig a nemzeti Géniusz apoteozisa lebeg.

Az apoteozis glóriája nem sugárzik a festményből felénk. A jelenet nincs kellően idealizálva.

Ha pedig len a háború rettenetességével az emberszeretetet kívánja szolgálni, miért nem választja a művészi kifejezés eszközéül a verizmust, miért nem indul a nagy orosz mester, Vereschagin nyomain? A ki megfestette krisztusi szívvel a háború borzalmainak megrendítő jeleneteit azzal a verizmussal, tudással és kifejezésbeli készséggel, a melynek láttára megremegett milliók lelkiismerete, a fejedelmeké és a népeké egyaránt. A ki bemutatta a világnak a csatater hiénáit, a mint a kaukázusi elhagyott sivar csatamezőn holdvilágos éjjel megjelennek az emberhús szagára —

és mint a szibarita kéjencek válogatva a zsákmány között, kikezdi az ingerlő falatokat itt is, ott is, és fogcsikorgatva tépik a halottakat. A halottakat? Nem. Tépik a félholtakat, a kiknek ajka még mozog, a kiknek szivéből még fohász repül, a kik még szenvednek és úgy szeretnének azokért élni, a kik otthon, messze, szorongva várják a visszatérést — —.

De beszéljünk tovább Kacziány Ödön allegóriáiról. Ez a művész évek óta előszeretettel kezeli azt a műfajt, a mely a társadalom mai áramlata mellett a legtöbb ember szemében háladatlan. A mikor a közönség a szépirodalomban, a drámában és a képzőművészetben egyenlően a könnyű, szórakoztató műveket habzsolja és irtózik attól, hogy a léha felületességeken táplálkozó lelkét mélyebb emóciók megihlessék. Bizonyos bátorság kell ahhoz, hogy művészember, a ki az esetjéből él, annyira negligálja a kor divatos áramlatait és kiálljon a piacra olyan művekkel, a melyek csak nagyon kevés ember lelkében keltenek rokonszenves visszhangot. A tömeg meg sem érti.

Érezni látszik ezt Kacziány is, mert a kiállítás tárgymutatójában képei címe mellé *magyarító szöveget* tesz közzé a «gyöngébbek» kedvéért. Még így is a legtöbben érzéket, lenül haladnak el mellette.

«És szél van, gomolygó felhők között a bánat nemtője az egekbe viszi fel a tövis-koszorút». Ezt a gyönyörű gondolatot adja vissza Kacziány Nepenthében. Kis gyermek álmában sem jelenhetik meg szebben az angyal égberöpiése, mint abban a vörös-sárga meleg színekben a hogyan Nepenthe repül. Finom mesteri kézzel, biztosan megrajzolva és a zománczásban akkora tudással, a mely becsületére válik a mesternek. A mit kifogásolok, az Nepenthe arckifejezése. Nem tükrözik benne a lelkesült bánat. Nem ragyog fel szemeiben a Madonna dolorosa fájdalmas, megtört tekintete, a mely mégis az Égbe tör, mert érzi a fájdalom mellett — az *üdvözülést*. Miért nem festette meg Kacziány Nepenthének a mi Erzsébetünket, fájdalmas Erzsébet főnséges alakját?!

Kacziány másik két képéről a Sphynx és az Enyészet kapujáról elég ennyit mondanunk, hogy méltán sorakoznak a mester többi alkotásaihoz; a térbe állítás kiváló képessége, a színek művészi felfogása és tökéletes zománca folytán. *Tudás* jellemzi Kacziányt és mélyebb művészi ambíció.

Az elbeszélő képírás művei nincsenek a kiállításon kellően képviselve. Aránylagosan semmi esetre sem. Ezt sajnálattal említem fel. Mert a magyar ember az elbeszélő figurás képeket kedveli. Az utolsó parasztember házában is azokat az olajnyomatokat fogjuk találni, a melyek a ma-

gyar népéletből, a magyar történelemből merítik tárgyaikat. Leánykérést, lakodalmat, vadászjelenetet és hasonló dolgokat. Kétszeresen hangsúlyozzuk ezt ma, a mikor a művészet hódító körútra indul szerzte az országba, hogy meghódítsa a szép kultuszának az egész magyar közönséget; a mikor a lelkek nemesítésének nagy feladata körül hazánk annyi lelkes férfია buzgón fáradozik. A művészi «megváltás» nagy feladatához meg kell válogatni az eszközöket. Oly termékkel közeledjünk a néphez, a melyet az szeret, óhajt és megért; oly képekkel induljunk el, a melyek megtalálják gyorsan és biztosan az utat a mi népünk szívéhez.

Azt a néhány genre-képet, a mely a téli tárlatból kikerül, meg is fogja szeretni a közönség hamarosan. Mert sikerült dolgok

Ott van mindjárt Aggházi képe: *Leánykérés*. Faluhelyen parasztházban ül a leány, rokka mellett. Körülötte apjok, anyjok, no meg a szomszédasszony. Belép az öreg paraszt, mellette a fia, ünnepi ruhában, ünnepélyes megjelenéssel. Kissé büszkén és feszes arccal, miként a magyar ember, a ki nem koldul szerelmet! A leány szende szüzességgel fel sem nézne egy világért s míg szívében egy vihar vibrál, kezei csak fonják a kendert, fonják, simogatják — —.

Spányik Kornél egy kedves jelenetet beszél el a házi élet verőfényében. Úri dohányzó szobában keleti kényelem közepette nyújtózkodik az elkényeztetett férj a puha kereveten. Pazar dísz, pompás szőnyegek környezik. Egy fiatal asszony lép oda hozzá, szép, szerelmes feleség és mosolyogva nyújtja urának szivarhoz a lobogó gyufát. Szinte érezzük, hogy a boldog asszony szíve úgy röpdös örömben, miként a gyújtó lobogó lángja kezei között.

Margitay Tihamér Messalience-ja a magyar dzsentri világból egy gyakori drámát mutat be: a rangon aluli házasság szomorú dilemmáját. Úri szülők két leánya jön látogatóba szüleikhez. Az egyik rangos huszártiszt, a másik egy szerény ifjúval. A szülők szigorú komolysága áll szemben a szerető szívek benső erejével és a mint a fiatal asszony, a ki rangját, kényelmét, feláldozta szerelméért, atyja karjaiba veti magát s a maga részére bocsánatért, a férje részére tiszteletért esedez: a költői igazságszolgáltatás üdítő melege árad a képből felénk. A festmény Margitay ismert bravurjával van megrajzolva, üde világos színekben; a világtáji problema nagyon jól van megoldva, alakjai jellemzők, megjelenésük igaz és a részletekig tökéletes.

Tornai Gyula a keleti háreméletből merítette meséjét. Új zsákmányt hoznak: fehér arcú, szűzies, európai nőt.

Kitűnően van jellemezve a pasa blazirt arca s a környezet, az «udvar» kéjsóvár alakjai, a kufárok realizmusa, kik markukat tartják a zsákmány árért és a szegény leányok meghatározható vergődése, kik szégyenükben, arcukat takarva, fetrengek a földön.

A keleti millieuhez alkalmazkodik Tornai tónusa és színei. Nagy verével elénken dolgozta fel feladatát, jól színezve a keleti emberek testszíneit és a kifejezésekben sok igaz karakternonást találunk.

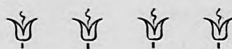
A tiszolci völgyről és a gömöri szénégetők világából állít elénk egy-egy jellemző leírást *Telepy Károly*, a műtárlatok gondos és közkedvelt Telepy bácsija. Jó tájképek szolgálnak elbeszélése háttérül. Az ő műveit régen becsüli és szereti a magyar közönség; a kritikusnak munkája tehát igen meg van könnyítve; jól megdolgozott hangulatos képeivel ez idén is hű maradt hagyományaihoz.

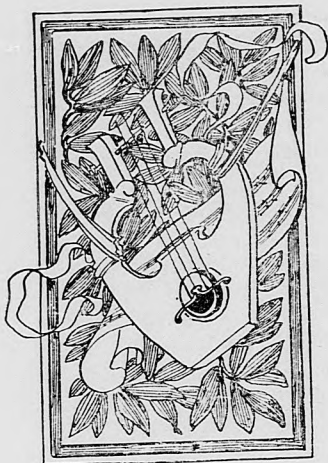
Pállik Béla: Legelő nyája nagy vászon a magyar róna kedves alakjaival benépesítve. Jó tanulmányfő a juhász, jól festenek körülötte a birkák. A táj távlata nagyon jó — talán csak a teherhordó számár alakja nagyobb a kelletténél — színek üdék és melegék, a világtítás hangulatos, rajza finom és pontos.

Kevésbé sikerült már egy másik nagy vászon a magyar népéletből *Jantyik* nagy festménye: a búzaszentelés. Egy középszerű történet ez a tárgy, nagyobb lelki emociók nélkül, a mely a mester iránt csak azt a kötelességet támasztja, hogy szabatos karakter-alakokat fessen meg és jól jellemezze a tájat. Van is egy pár jó karakterfej, de a többség gyöngé és semmit mondó. Színeivel sem volt szerencsés a mester, a vetés zöldje s a tavaszi ég színe nem hívek. A beállítás és a távlat is sok kívánni valót hagy hátra. A miről a munka tanuságot tesz, az a szorgalom, nagyobb ambicio és becsületes igyekezet.

Valentiny János «Ábránd»-ja nagyon fog tetszeni a közönségnek.

Bizonyos naiv kedvesség ömlik el az egész elbeszélésen. Egy pár cigánygyereket összevetett az alkalom valami eresz alatt. A fiú, egy 10—12 éves suhanc, pajkos arcú mosolygó kis ördög hegedűt kap a kezébe és húzza-húzza félrekapott kalappal annak az ábrándos kis leánynak, ki végigdőlve a padon szövi, eregeti kedves kis gondolatait. Kissé túlkomoly is a leány, szinte öreg és mintha nagyon uri arca volna! Ettől eltekintve jól van jellemezve a helyzet minden aprólékosságával egyetemben; a cigánynépség sajátos színeiben, alapos és gondos előadásában.

SZINHÁZ

NEMZETI SZINHÁZ

FÉLEMBEREK. Színmű 3 felvonásban. Irta Malonyay Dezső. (Bemutató: január 5.) Malonyay Dezső világiatott, igen tanult ember, a ki nem közönséges ügyességgel forgatja a tollat. Azok közé tartozik, a kiknek írásait el szokták olvasni, és ezt talán még senki sem bánta meg. Éveket töltött Párisban, a honnan érdekes cikkeket küldött a francia irodalmi és színházi életéről, a külföldön élő magyar művészekről és sok minden illusztrált díszmű alakjában jelent meg. Szellemes társalgónak mutatkozott be, a kit mindig szívesen látunk, mert érdekesen, találóan tud nekünk beszélni másokról. Mióta haza jött, úgy látszik, arra törekszik, hogy figyelmünket azokról, a kiket közvetített, a saját egyéniségére fordítsa. Sűrűn látjuk a nevét formásan megírt novellák alatt s most íme — önálló nagyobb kompozícióval — rálépett a színpadra is. Szépirodalmi termékeivel azonban nem érte el a célját, mert bizony ezekben is még mindig inkább az érdekel minket, a mit mond, mint az író maga. Ezt annak tulajdonítom, hogy egyéniségéből hiányzik (vagy a legjobb esetben homályban maradt) az, a mi író embert egyedül tehet vonzóvá: a poézis. A poézis, az író lelkének tüze, melynek jóleső melege akkor is átjár bennünket, ha a munka tárgya és külső formája hidegen hagy. Emlékezzünk csak az Első vihar színpadi balsikerére, mely bukássá is lehetett volna, ha nem kárpótolta maga az író azzal, a hogyan ír és a hogyan gondolkodik, a hogyan a maga művészelkét nekünk föltárja. Nagy baj, hogy Malonyay darabja ilyen kárpótlással nem kedveskedik. Fürgén, hatásosan, mondhatnám: bravúrosan ír, de mindez az eltanultság, a világirodalomban való jártasság, a reprodukáló rutin benyomását teszi a nézőre. Van ebben a darabban sok szép dolog, de legkevesebb van benne Malonyayból.

Pedig erre a kibékítő momentumra ugyancsak rá voltunk szorulva, mert maga a darab, őszintén szólva, rossz darab. A félemberek típusát nem látjuk világosan megkoncipiálva, még a szerző szándékával sem vagyunk tisztában, annyira zavaros az egész.

A darab hőse Kún Béla, előkelő vagyonos család sarja, a ki, miután vagyonát, mondjuk, elvesztette, most minden hazai fuldokló utolsó mentségéhez, a mandátumhoz folyamodik. Közben ráun a feleségére, a kit szerelemből vett el és beleszeret egy dúsgazdag fiatal özvegybe. Ilosvaynéba, a ki különben annak idején a feleségével összeböröngölt. Az özvegy viszonzszereti, a felesége ezt megtudja, válni készül, hogy a szerelmes párnak útjában ne álljon, de egy kis váltóbeli kellemetlenség a házaspárt összerúvolna, érdekes is lehetne, a három főalak talán plasztikusan kiemelkedhetnék, közelebb férközhetnének a lelkünkhöz s a dolog talán még is hatna bennünket. De a sovány történet olyan széles keretben, olyan bonyolult folyik le előttünk, hogy az egész darabon keresztül nem tudunk mélyebb benyomáshoz jutni. Van ott egy élemedett piktor, Ormány, a ki a menbor minden lében kanál szerepét játszsza, egy Radó Imre nevű gavallér, a ki majdnem elesábitja Blankát, a hős feleségét, azután egy Braun nevű zsidó, a ki fölöslegesen és váratlanul a zsidó kérdéstről szaval; egy fiatal leány, Kún Béla huga, a ki csak azért, hogy bátyja baján segítsen, hozzámenne Braunhoz, ha kikeresztelkednék, a mit ez nem tesz meg s ezért nemes jellemnek mondják; egy másik zsidó, Kende Adolf, kotnyeles, újságíró, a darabnak egyik legsikerültebb figurája és egy Karsay nevű úr, a ki a hőst és a publikumot kaszinói maximákkal traktálja, végül egy miniszter, a ki egyetlen jelenetében Bartha Miklós valamelyik vezércikkét mondja el — halvány másolatban. És... még mindig nem tudom: nem felejtettem-e ki valakit.

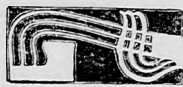
Ekkora társaságban nem csoda, ha egyik sem jut igazán szóhoz, kiki csak félig mondhatja el azt, a mit tudunk kellene, hogy megértsük, talán ezért félemberek, de akkor félelme Malonyay is, mert a darabot csak félig csinálta meg. A darab meséje és fordulata kis dolog, a mely nem izgat bennünket sem az életben, sem a színpadon. Ezenkívül nem szolgál az ujság ingerével sem.

A technikai rész általában elfogadható, csak az első felvonás nyulik túlságosan el (öt negyed óra!), a második felvonásban pedig több a cselekményt megakasztó, érdektelen részlet.

A darab irodalmi formájáról már szoltam. A szöveg frissen, nagy gyakorlottsággal perdül, néhol igazán szellemes is. A nyelv természetes, de úgy találok, hogy többször túlságosan az. Az irodalmi forma nem vesz be minden koronaherceg-utcai durvaságot.

Az előadás kitünő. A darab kifogástalanul van betanulva s a művészek komoly ambícióval iparkodnak a szerző kezére jární. *Ivánfi* (Kún Béla) néha talán kissé nagyon is keserű. *Császárné* (Blanka) és *Márkus Emma* (Ilosvayné) erejük javát vitték harcba s nem rajtuk, hanem szerepeik vázlatosságán múlik, hogy nem érhetnek el olyan hatást, a milyenhez hozzá vannak szokva. *Szigeti Juliska* ügyesen csicseregte el kevés mondanivalóját. *Császár* (Radó), *Náday* (Ormódy), *Mihályfi* (Braun), *Zilah* (Kende), *Bercsényi* (a miniszter) és *Dezső* (Karsay) derekasan helyt állanak, mint mindig. Azt hiszem, Zilah meg fogja nevetetni a közönséget.

Hogy leszünk a tetszéssel, azt majd az előadás alkalmával tudjuk meg.

HÁZASULANDÓKNAK VALÓ TANÁCSOK

IRTA MÁRCEL PRÉVOST

BEVEZETŐ KÉRDÉS

Ön kedves Emile elhatározta nemrég, hogy megházasodik s most tudni akarja, hogy mint vélekedem én a dolog felől. Hozzám fordul – azt mondja – mert még fiatal és eléggé világi vagyok, hogy irigylést keltő hitves vagy szerető legyek és így jobban ismerem az önhöz hasonló emberek igényeit, mint amaz öreg hölgyek, kik kizárólag házasságok közvetítésével foglalkoznak.

Jól esik az ön választása – és nem is jár vele rosszul.

Ön nagyon jól tudja, hogy nem tartok hosszú prédikációkat és meg fogom kimélni az olyan hangzatos frázisoktól, mint a minők «gyermekinek anyja» «házi tűzhelyének nemtője». Ilyet és más ehhez hasonlót már sokkal többet hangoztattak, semhogy elképzelhetnénk alatta valamit; úgy vagyunk velük, mint a régi pénzdarabokkal – kopottak és elhasználtak.

Abban a pillanatban, a mikor felteszi magában, hogy megházasodik, nem gondol ön sem a házi tűzhelyre, sem a gyermekekre. Ön egyike amaz ifjú önzőknek, a minőkben bővelkedünk; a házasság ezeknél egyértelmű jövőjük biztosításával, alapja vagyonuknak és eszköze annak, hogy – hála a házaselet egészségtanának – sokkal később vénüljenek. Úgy-e így van? Végül pedig – higyen nekem – nem veszítenek ezáltal sem a házi tűzhely, sem a gyermekek. A természet elnyeri célját olyan családokkal, a melyeket erre a legalkalmasabbaknak talál: valamely önző világfiban gyakran megtalálja a jó férj, jó apa anyagát. Emlékezzék csak a mi nyegle uracsainkra a császárság bukásának idején: a csatában hőstetteket míveltek. — — — — —

És a maga önzése a házasság küszöbén megretten? Azt hiszi, hogy elég jól ismeri a nőt, mert életének harminc évéből tizenötöt a szerelemnek áldozott. Annak a szerelemnek, a mely megvásárolható és annak, a mely házasságtöréssel jár. A fiatal leány kívül állott az ön kísérlete-

zésén; ez untatta vagy nyugtalanította. Az ön lélektani tanulmányaival e titokzatos lényt illetőleg, még mindig a kezdetnél van. A legtöbb — ön így vélekedik — ártatlan, tudatlan liba; egy része pervers és oly beszélgetést folytat, a melytől még a majmok is elpirulnának. Ön föltette magában, hogy ezeket elkerüli és a kellő jó pillanatban a szép, ártatlan libuskák köréből választ hitestársat.

De talán, a mióta komolyan gondol a házasságra, jobban megnézte a fiatal leányokat. Megkísérelte, hogy megfigyelje őket, mulatott velük — és most odáig van. A kicsi libákat rejtélyesebbeknek találta, mint a könnyelmű leányokat és azokat, a kik hivatásszerűen házasságtörők. Ön rikító ellentétben találta őket a fiatal leány ama klaszikus típusához, a mely a társaságban általános elismert, és a melyre a házasságot építik.

A szelíd, alázatos teremtés helyett, a melyre a nyugalmaért szüksége lenne, egy okos szfinxet talált, a melynek élesek a körmei és a mely védekezik ön ellen. Még nem tért magához a csodálkozástól. Ki ámít hát bennünket? Mese talán, társadalmi hagyomány az a fiatal leány, a kít a színdarabokban, regényekben látunk; a kinek a pap és a polgármester erkölcsi prédikációt tart; a ki előre mit sem tud és utóbb csak értelmes tanítványa a férjének? Vagy egy fajtája a leánynak, a ki egykor létezett és aztán kihalt, mint az özönvíz előtti állatok?

Kedves Emilem, én nagyon értem az ön csodálkozását. Egy idő óta — van annak talán már tíz éve is — a fiatal leány, vagy inkább az ön körébeli leány, egész lényében nagyon megváltozott. Ne tartsa e szavakat ósdi fecsegésnek. Az én leánykorom — harminc éves vagyok — még nem mult el oly régen, hogy összehasonlításokat ne tehessek. Abban a nemzedékben, a melyben anyám élt, a hagyományos típus körülbelül meggyezett az akkor létezővel; semmiesetre sem volt nagy a különbség a való és a kép között, a melyet róla alkottak.

(Folyt. köv.)

HOL MÉRIK A JÓ BORT?

BLEIER NÁNDOR-FÉLE kerthelyiség
vendéglő és kávéházban Gyönyörű

a Hungária-körút és külső Kerepesi-út sarkán
a Stefánia-út torkolatánál.

Kapható mindenkor jó magyaros étel, eredeti jó borok friss sörrel. — A kávéházban a legjobb meleg- és hűsítő-italok, fagyalt, jegeskávé stb. szolgáltatnak ki. — Naponta kitűnő női zenekar hangversenyez.

UTAZÁS PÁRISBA. Alább két útirányt mutatunk be olvasóinknak. Az egyik a Riviéra vezető legolcsóbb és legkényelmesebb menetrendet mutatja meg; a másik pedig Párisba vezet Olaszországon át. Ezen útvonal általánosan ajánlható nemcsak azért, mert alkalmuk nyílik egyúttal Felső-Olaszország legszebb városait meglátogatni, de kiválóan előnyössé válik azért, hogy a P. L. M. francia legelső vasúttársaság vonalait használhatják, a melyek közvetlen kocsik, a berendezés kényelme, a menet gyorsasága s a tarifák olcsósága folytán általános közkedveltségnek örvendenek. Reméljük azért, hogy olvasóközönségünknek szolgálatot teszünk, ha a küszöbön álló párisi kiállítás alkalmából a legalkalmasabb útirányokra figyelmét felhívjuk.

HAJFIATALÍTÓ

  Biztos és kipróbált szer őszhaj, fejkorpa, hajhullás ellen; negyedliteres üveg 1 frt 50 kr.
FÜLÖP GY.-nél (ezelőtt Török K.)
Budapest, Kálvin-tér 3. sz., I. em. 7.
Főraktár Budapesten Török Józsefnél.

CHEMIN DE FER DE PARIS A LYON ET A LA MÉDITERRANÉE

BUDAPESTRŐL PÁRISBA

I. Velence—Turin—Lyon-on át:

Budapest, déli vaspálya	indul	8 ⁰⁰ este
Triest	érk.	8 ²⁵ reg.
Cormons (olasz határ)	"	10 ²⁵
Velence	"	2 ¹⁵
Milano	"	2 ³⁵
Turin	"	11 ⁰⁰ este

 Menettartam Budapest—Turin 27 óra. — Közvetlen kocsik a D. V. budai pályaudvaráról Velencébe.

Turin	indul	2 ¹⁰ d. u.
Modane (francia határ)	érk.	5 ⁴⁰
Lyon	"	11 ⁵⁰
Páris, lyoni pályaudvar	"	6 ⁵⁷ reg.

Menettartam Turin—Páris 17 óra. — Közvetlen kocsik, étkező- és háló-kocsik a P. L. M. vonalán Turintól Párisig.

II. Velence—Genua—Marseille—Lyon-on át:

Budapest, keleti pályaudvar	indul	7 ¹⁵ reggel
Fiume	érk.	7 ²⁵ este
Fiume, hajóval	indul	8 ⁰⁰ "
Velence	érk.	7 ⁰⁰ reggel

 Menettartam Budapest—Velence 24 óra.

Velence	indul	8 ⁴⁵ reggel
Verona	érk.	11 ⁰²
Milano	"	2 ²⁵
Genua	"	6 ⁴⁵
San Remo	"	11 ²⁵
Ventimiglia (francia határ)	"	12 ⁰⁰ éjjel

 Menettartam Velence—Ventimiglia 17¹/₄ óra.

Csatlakozó vonatok a francia Riviérán *)

	Express 54. 1, 2, 3.	Rapid 1. 1, 2.	Express 8. 1, 2.	Express 50. 1, 2, 3.	Express 42. 1, 2, 3.	Rapid 2. 1.
Vintimille . . ind.	630	213	905	603	1145	—
Menton . . .	652	239	927	626	1208	—
Monte-Carlo .	705	252	940	644	1221	—
Nice	755	338	1030	735	1239	—
Cannes	847	421	1118	824	146	—
Toulon	1132	708	152	1118	431	—
Marseille . . .	127	831	323	112	612	—
Avignon	—	1021	534	345	846	—
Lyon	—	146	932	955	153	226
Dijon	—	438	125	353	—	516
Laroche	—	647	350	615	—	725
Páris	—	915	614	920	—	1000

*) Lásd a II. táblázatot. — Háló- és étkező-kocsik a P. L. M. vonalán Ventimiglia, Marseille és Páris között.